
Samrådsredogörelse

Utfärdat: 2022-09-14

Diarienummer: 0605/18

Aktbeteckning: 2 -5612

My Andreasson

Telefon: 031-368 19 20

E-post: my.andreasson@sbk.goteborg.se

Detaljplan för förskola vid Varnhemsgatan samt ändring av detaljplan för delar av stadsdelarna Gamlestaden och Kviberg i Göteborg

Samrådsredogörelse

Handläggning

Stadsbyggnadskontoret har, på uppdrag av Byggnadsnämnden, genomfört samråd för detaljplaneförslaget med utökat planförfarande. Förslaget har sänts för yttrande under tiden 8 september 2021 – 19 oktober 2021. Planförslaget har skickats ut enligt bifogad lista över samrådsrets. Förslaget har under samma tid varit tillgängligt på stadsbyggnadskontoret.

Ett kompletterande samråd för att lägga till en ändring av detaljplan för delar av stadsdelarna Gamlestaden och Kviberg i Göteborg har genomförts. Syftet är att fastighetsindelningen fastställd år 1937 som tomtindelning för Kv 40 Storspiggen, akt 1480-III-2795 ska upphävas. Ett samrådsmöte hölls med lantmäterimyndigheten och fastighetskontoret 24 mars 2022 och en avstämning hölls med länsstyrelsen 25 mars 2022.

Ett kompletterande samråd för en plangränsförändring i nordöstra delen av planområdet genomfördes 15 juni – 6 juli 2022. Planförslaget har skickats ut enligt bifogad lista över samrådsrets. Förslaget har under samma tid varit tillgängligt på stadsbyggnadskontoret.

Förslaget finns tillgängligt på Göteborgs Stads hemsida:

www.goteborg.se/planochbyggprojekt.

Sammanfattning

Inkomna yttranden berör i huvudsak utformningen av angöring och parkering, påverkan på lindallén samt geoteknik och markförorening.

Allvarligaste invändningen gäller att säkerställa sanering av förorenad mark.

Kontoret har bedömt att planhandlingarna bör kompletteras med en administrativ bestämmelse om att startbesked inte får ges för ändrad markanvändning förrän

markens lämplighet för bebyggelse säkerställts genom sanering av förorenad mark. Marken ska klara gällande krav för aktuell markanvändning.

Planområdet har utökats för att möjliggöra en annorlunda utformning som inte riskerar att påverka allén. De tre alléträd som omfattas av planområdet har försetts med en skyddsbestämmelse.

Geotekniska åtgärder har arbetats in i planhandlingarna.

Framförda synpunkter har i övrigt till stor del kunnat beaktas genom mindre ändringar eller förtydliganden i planhandlingarna.

Kopior av samtliga yttranden har överlämnats till fastighetskontoret, fastighetsägare och berörda konsulter för kännedom och eventuellt beaktande vid planens genomförande.

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets kommentarer

Inkomna synpunkter har sammanfattats nedan. Personnamn anges inte. Synpunkterna finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

1. Fastighetsnämnden

Fastighetskontoret anser att det är positivt att frågan om parkering på allmän plats provas där det är svårt att uppfylla ställda krav på friyta. Förslaget innebär att friytan går från 33 m² per barn till 35 m² per barn. Skulle föreslagen parkeringslösning på allmän plats stoppas i ett senare skede behöver lokalnämnden vara förberedda på att ändra inriktning och anlägga parkering inom kvartersmark i enlighet med riktlinjerna för mobilitet och parkering.

Fastighetskontoret anser att genomförandetiden bör minskas. Detta för att inte hindra eventuella framtida ändringar eller justeringar med hänsyn till den stora stadsutvecklingen som pågår och planeras i Gamlestaden.

Kommentar:

Förslag till justeringar beaktas gällande genomförandetiden som minskas till 10 år.

2. Trafikkontoret

Trafikkontoret avstryker planförslaget då grundläggande principer gällande angöring och parkering på kvartersmark inte uppfylls inom det föreslagna planområdet.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

Motiveringen till att parkering för hämta/lämna hänvisas till Varnhemsgatan beskrivs i planbeskrivningen. Parkeringslösningen innebär att förskolans

entréområde hålls tillgängligt för främst gående och cyklister, vidare prioriteras barns friytor framför parkeringsyta.

Genom att en gång- och cykelbana anläggs väster om Varnhemsgatan bedöms parkeringslösningen inte innebära en brist ur trafiksäkerhetssynpunkt.

3. Miljöförvaltningen

Allmänt

Miljöförvaltningen hänvisar till två felaktiga skrivelser om att befintliga naturvärden inte påverkas negativt samt att befintliga naturvärden inte bedöms vara höga.

I översiktsplanen är en del av aktuellt område utpekad som *övrig grönyta*. Inom *övrig grönyta* ska motiv för ianspråktagande för bebyggelse anges i detaljplan och avvägas mot områdets natur- och rekreationsvärden.

Naturmiljö

Förvaltningen anser att en hänvisning till vilka träd i trädbedömningen som fått en skyddsbestämmelse bör finnas med i planbeskrivningen. Vidare utgår förvaltningen från att markförhållanden anpassas efter plantering av de tre nya träden som ersätts i allén, samt att uppföljning kommer att göras.

Kompensationsåtgärder

Efter att kompensationsåtgärdernas utformning och utförande har studerats vidare i planarbetet kan förvaltningen komma att ha synpunkter i granskningsskedet.

Grönytefaktor

Grönytefaktor saknas i planbeskrivningen, vilket enligt stadens rutiner ska det tas fram när marken ägs av kommunen.

Markmiljö

Förvaltningen understryker att det inte finns någon provtagning redovisad för de nordvästra delarna, där det planeras för förskolegård. Verifierande provtagning behöver ske i detta område samt för de ytor där byggnader rivs.

Dagvatten

Förvaltningen anser att det bör framgå i planbeskrivningen att dagvatten från området avleds till kombinerat ledningsnät. Därmed att största delen av vattnet går till Ryaverket, men kan bräddas till Göta älv när dagvattenflödet är högt. Göta älv är klassad med MKN.

I dagvattenutredningen framgår behovet av att fördröja vatten utanför planområdet till följd av att ledningsnätet är överbelastat. Det är viktigt att det beskrivs i planbeskrivningen hur det ska lösas. Det bör även redovisas att det finns tillräcklig yta.

Miljömål

Koppling till Göteborgs Stads nya miljö- och klimatprogram behöver göras i stycket om miljömål. Hänvisningen till de nationella miljömålen kan göras parallellt i texten.

Kommentar:

Förslag till justeringar gällande felaktiga skrivelser om naturvärden har beaktats.

Planbeskrivningen kompletteras med information om vilka träd som förses med skyddsbestämmelse samt information om grönytefaktor. Stycket om miljömål i planbeskrivningen kopplas till Göteborgs Stads nya miljö- och klimatprogram.

Motiv för ianspråktagande av övrig grönyta redovisas i planbeskrivningen, under ”Överensstämmelse med översiktsplanen”.

Plankartan har kompletterats med en administrativ bestämmelse: ”a1, startbesked får inte ges för ändrad markanvändning förrän markens lämplighet för bebyggelse säkerställts genom sanering av förorenad mark. Marken ska klara gällande krav för aktuell markanvändning”. Bedömningen är att de nordvästra delarna med största sannolikhet har en liknande föroreningshalt som de områden där provtagningen utförts. Kompletterande provtagning bedöms därmed kunna utföras av lokalförvaltningen i samband med planens genomförande. Dialog har förts med lokalförvaltningen, miljöförvaltningen och fastighetskontoret.

Stadsbyggnadskontoret informerar om att den fördröjning som föreslås ligger inom planområdet. Planbeskrivningen kompletteras med information från dagvatten- och skyfallsutredningen.

Övriga synpunkter noteras.

4. Förskoleförvaltningen

Förvaltningen ifrågasätter texten om att förskolan i möjligaste mån ska utformas med en universell utformning. Förvaltningen anser att det kan bli svårt att genomföra på de delar av gården med stora höjdskillnader.

Förvaltningen anser att det blir en lång dragväg, med svag lutning, mellan angöringszonen och byggnaden. Det bedöms som svårt att hantera vid leverans av varor, speciellt under vintertid. Förvaltningen anser att fortsatt planarbete bör medverka till att få leveranser närmre byggnaden. Då barn inte vistas utan vuxna i detta område vore det bättre att prioritera ett tydligt gångstråk. Avlastningszonen kan därmed placeras närmre byggnaden.

De träddarter som föreslås kompenseras behöver stämmas av med lokalförvaltningen.

Kommentar:

Förslag till justeringar beaktas gällande universell utformning.

Stadsbyggnadskontoret hänvisar till att entréområdet har utökats för att bland annat möjliggöra för ett kortare avstånd mellan angöringszonen och byggnaden.

Yttrandet har sänts till fastighetskontoret, fastighetsägaren och berörda konsulter för beaktande vid projektering och genomförande.

5. Socialförvaltningen Nordost

För barns bästa förordar förvaltningen en förskola med sex avdelningar, i stället för åtta avdelningar. Förvaltningen tar inte ställning till antalet avdelningar men vill peka på att även om planen tillåter en förskola med åtta avdelningar kan en mindre förskola byggas om det bedöms som lämpligare i ett senare skede.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten. Bedömningen är att en förskola med åtta avdelningar behövs för att bidra till att möta behoven av befintliga och tillkommande bostäder.

6. Kulturförvaltningen

Kulturförvaltningen har inget att erinra mot detaljplanen.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

7. Göteborg Energi

Göteborg Energi informerar om hur ledningar ska hanteras inför och under genomförandet.

Göteborg Energi Nät AB (GENAB)

GENAB har inga invändningar mot förslaget.

Göteborg Energi Fjärrvärme och Fjärrkyla samt Signalkablar. Göteborg Energi Gasnät AB (GEGAB)

Gas och fjärrkyla finns inte i området, och befintlig förskola är ansluten till fjärrvärme. I övrigt finns inga invändningar mot förslaget.

Göteborg Energi GothNet AB

Inom planområdet har Göteborg Energi GothNet AB befintliga ledningar och kanalisation som måste beaktas och hanteras inom projektet. Göteborg Energi GothNet AB är intresserade av att delta i kommande projektering för att tillgodose behovet av fibertjänster inom planen.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten. Yttrandet har sänts till fastighetskontoret, fastighetsägaren och berörda konsulter för beaktande vid projektering och genomförande.

8. Idrott- och föreningsförvaltningen

Förvaltningen vill, utifrån ägandeskap och drift av Gamlestadsvallen, understryka vikten av att hantering av dagvatten ska ske inom egen tomt. Förändringar som detaljplanen uppströms innebär får inte påverka fastigheter nedströms med ökad avrinning av dagvatten.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

9. Kretslopp och vatten*Övergripande bedömning*

Ser behov av ändringar i planbeskrivningen rörande *Avfall* (s. 20) samt *Dagvatten* (s. 18).

Avfall

Avståndet i illustrationsritningen är 33 meter från sopbilens bakända till mitten på avfallsutrymmet, och inte 25 meter som det maximalt får vara. Kretslopp och vatten ser att en lösning är att byta plats på miljöhuset och cykelparkeringen. Oavsett hur frågan hanteras är det viktigt att i fortsatt planarbete kontrollera att dragvägen blir så kort som möjligt och i realiteten håller sig till maximalt 25 meter.

Om mat ska tillagas i förskolebyggnaden behöver en fettavskiljare installeras. Tömningspunkten för fettavskiljare ska placeras inom 20 meter från platsen där en slambil kan stanna. Dockningspunkten för slambil kan vara upp till 40 meter från fettavskiljartanken i köket. Det innebär att köket inte behöver vara i direkt anslutning till fordonets dockningspunkt.

Dragvägen mellan sopbil och sopkärl ska vara lättframkomlig och avståndet bör vara så litet som möjligt. Dragvägen får maximalt vara 25 meter. Manuell hämtning av sopkärl kräver jämn, hårdgjord, upplyst dragväg utan trösklar och trappsteg eller trånga passager.

Till bygglovet ska exploitören redovisa en fungerande avfallshantering för de fraktioner som uppkommer i förskolan. Ytor för källsortering ska finnas i lokalerna. Se yttrandet i sin helhet för mer information.

VA

Planområdet är försörjt med allmänt VA-ledningsnät. Anslutning kan ske till befintliga ledningar i Varnhemsgatan. Kapaciteten på befintligt ledningsnät behöver utredas vidare.

Detaljplanen ska följa de rekommendationer som tagits fram i dagvatten- och skyfallsanalysen.

Ingen utbyggnad av allmänt VA-nät behövs. Om befintliga VA-serviser inte kan användas kommer en ny anläggningsavgift tas ut enligt den VA-taxa som gäller vid tidpunkten för anslutning.

Kommentar:

Förslag till justeringar beaktas gällande de felaktiga skrivningarna om avfall och dagvatten.

Föreslagen angöring har anpassats, och avståndet mellan vändytan och avfallsutrymmet blir lägre i den nya utformningen. Stadsbyggnadskontoret vill

poängtera att illustrationen endast redovisar en möjlig utformning. Placering av miljöhus och cykelparkering regleras inte i detalj. Således bedöms det som möjligt att uppnå ett avstånd om maximalt 25 meter från sopbilens bakända till mitten på avfallsutrymmet.

Kapaciteten på befintligt ledningsnät har studerats av Kretslopp och vatten efter samråd och bedöms som tillräcklig för dricksvatten-, spill- och dagvatten.

Yttrandet har sänts till fastighetskontoret, fastighetsägaren och berörda konsulter för beaktande vid projektering och genomförande.

Övriga synpunkter noteras.

10. Lokalförvaltningen

Lokalförvaltningen har inget att erinra mot rubricerad detaljplan.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

11. Park- och naturförvaltningen

Trädallén

Förvaltningen bedömer att förslaget går emot stadens trädpolicy då förslag till angöring innebär att tre äldre lindar i allén utmed Varnhemsgatan behöver tas ner. Allén fungerar som en viktig grön koppling och bidrar med en rad ekosystemtjänster. Nedtagning av träd innebär en förlust av ekosystemtjänster. Förvaltningen bedömer att det är möjligt att bevara träden samtidigt som stadens riktvärde om 35 m² per barn uppfylls. Förvaltningen understryker vikten av att undersöka ytterligare lösningar i det fortsatta arbetet med detaljplanen, i syfte att säkerställa om träden går att bevara eller inte.

Om vidare utredning av alternativa lösningar visar på att träden måste tas ner ska dessa kompenseras. I detta specifika fall bedömer förvaltningen att det är mer lämpligt att varje nedtaget träd ersätts med ett nytt av stor kvalitet (minst 30–35 centimeter i stamomfång) i samma läge som befintliga träd i allén.

Kompensationsåtgärder behöver studeras vidare i fortsatt detaljplaneprocess.

Förvaltningen informerar om att alléträden omfattas av biotopskydd och därför är det länsstyrelsen som fattar beslut om eventuell dispens. Länsstyrelsen fattar även beslut om kompensationsåtgärder för alléträden.

Gång- och cykelvägen

Som en konsekvens av planförslaget föreslås att en 3 meter bred gång- och cykelväg ska anläggas utanför planområdet, utmed allén. Förvaltningen informerar om att inga markarbeten får genomföras inom en skyddszon om 10 meter från trädens stammar utan dispens från länsstyrelsen. Det finns en risk att trädens rotzon skadas vid byggnation. Risken för negativ påverkan blir större om gång- och cykelvägen asfalteras än om den beläggs med stenmjöl eller liknande

genomsläppligt material. Risken att skada träden behöver vägas mot nyttan som vägen innebär för cykeltrafiken till och från förskolan.

Förvaltningen hänvisar till att den föreslagna cykelvägen inte knyter an till något befintligt cykelstråk, utan slutar och börjas vid en trottoar. Cykling sker primärt i blandtrafik i närområdet. Förvaltningen anser därför att det är bättre, med hänsyn till träden, att anlägga en smalare gångväg med genomsläppligt material. Behovet av cykelvägen och dess bredd bör utredas vidare i planarbetet med hänsyn till allén.

Förvaltningen noterar att vägen på illustrationsritningen beskrivs som en gångbana, medan den i planbeskrivningen beskrivs som en gång- och cykelbana. Detta behöver förtydligas.

Kompensationsåtgärder

Befintliga värden på stadens mark behöver kompenseras oavsett om de är belägna inom allmän plats eller kvartersmark. Det bedöms som viktigt att frågan hanteras i det fortsatta planarbetet så det säkerställs att förlorade gröna värden kompenseras.

Upplysningar

Under upplysningar på plankartan bör det framgå att allén omfattas av generellt biotopskydd. Förvaltningen föreslår att det även framgår att dispens krävs från länsstyrelsen vid ingrepp i trädens rotzon samt vid ingrepp i trädstam och trädkrona.

Kommentar:

Planhandlingarna kompletteras genom att angöringen anpassas och placeras några meter närmre förskolan, befintlig in- och utfart ska fortsättningsvis användas. Plankartan förses med en skyddsbestämmelse för alléträden. Bedömningen är att planens genomförande inte kommer påverka alléträden. Information läggs till under upplysningar.

Det bedöms som väsentligt att gång- och cykelvägen (som anläggs cirka 10 meter väster om allén) uppfyller en god standard och därmed asfalteras. Vid platsbesök med trädexpert på Park- och naturförvaltningen gjordes bedömningen att träden inte riskerar att påverkas av en asfalterad gång- och cykelväg. Det är även av stor vikt att gående och cyklister hänvisas till en separat gång- och cykelväg.

I övrigt beaktas förslag till justeringar.

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

12. Länsstyrelsen

Riksintresse

Aktuellt område ligger inom riksintresse för dricksvattenförsörjning, *Göteborgs stads dricksvattenanläggningar*. Länsstyrelsen bedömer att kommunen inför granskning behöver redogöra för riksintresset, eventuell påverkan orsakat av

planens genomförande samt om det finns planerade åtgärder för att minimera påverkan. Synpunkter från Kretslopp och vatten behöver inhämtas.

Miljökvalitetsnormer (MKN)

En utpekad grundvattenförekomst, *Gamlestaden*, som är försedd med MKN ligger inom aktuellt område. I dagsläget är förekomsten klassad som *god status* med hänseende på *kemisk* samt *kvantitativ status*. Grundvattenförekomsten riskerar dock att inte uppnå *god status* 2027 till följd av diffusa källor från transport och infrastruktur. Kommunen behöver i det fortsatta planarbetet komplettera planbeskrivningen med en redogörelse av grundvattenförekomsten samt hur kommunen avser att undvika påverkan på den. Länsstyrelsen poängterar att ett framtida uttag av grundvatten inte kan uteslutas.

Hälsa och säkerhet

Enligt den dagvatten- och skyfallsutredning som tagits fram är det viktigt att inte ändra höjdsättningen runt förskolan. Detta för att vattnet även i fortsättningen ska rinna mot fotbollsplanen på byggnadens västra sida och mot parkeringsplatsen och diket på byggnadens östra sida. Slutsatserna från dagvatten- och skyfallsutredningen finns inarbetade i planbeskrivningen. Det behöver säkerställas i plankartan att de nödvändiga förutsättningar som krävs för att hantera ett skyfall behålls.

Planen saknar en riskbedömning över påträffade föroreningar i förhållande till planerad markanvändning. Utifrån resultatet i riskbedömningen ska eventuella förslag till åtgärder beskrivas och nödvändiga åtgärder ska säkerställas på ett plantekniskt godtagbart sätt. Det behöver framgå i planhandlingarna att sanering av förorenad mark alltid ska stämmas av med miljöförvaltningen, som är tillsynsmyndighet.

För planerad byggnation är stabiliteten tillfredsställande med undantag för den nordvästra delen av planområdet. Här krävs markrestriktioner för att tillkommande belastningar inte ska påverka stabiliteten. Länsstyrelsen anser att det inte säkerställts på ett acceptabelt sätt i plankartan. Området är reglerat med korsmark, vilket medger komplementbyggnader. Kommunen behöver säkerställa att marken för den berörda delen inte belastas mer än tillåtet.

Norr om plangränsen finns berg i dagen med varierande nivåskillnader. utredningen konstateras att det finns sprickbildning och bergsblock som föranleder att säkerhetshöjande åtgärder måste genomföras. Eftersom risken finns utanför plangräns kan åtgärder inte säkerställas i plankartan. Men eftersom eventuella blocknedfall kan hamna inom planområdet behöver nödvändiga åtgärder säkerställas för att planen ska anses lämplig för avsedd markanvändning.

Länsstyrelsen hänvisar till SGI:s yttrande och att de delar bedömningen.

Kommunen behöver komplettera utredningsmaterialet. Framkommer nya förutsättningar ska dessa redovisas i planbeskrivningen och tillkommande åtgärder säkerställas i plankartan.

Vatten

Länsstyrelsen gör bedömningen att de dagvattenåtgärder som beskrivs är tillräckliga för att hantera förändrade kvaliteter och kvantiteter av dagvatten från planområdet. Dock vill länsstyrelsen betona att det är angeläget att kommunen vidtar de åtgärder som föreslås i dagvattenutredningen. Mark avsedd för dagvattenhantering bör reserveras i plankartan.

Synpunkter enligt annan lagstiftning

Vid anläggning av byggnader med djup grundläggning kan bortledning av grundvatten bli aktuellt. Länsstyrelsen upplyser om att bortledning av grundvatten innebär en vattenverksamhet.

Behovsbedömning

Länsstyrelsen delar kommunens åsikt om att förslaget inte innebär betydande påverkan på miljön, således behöver inte en miljökonsekvensbeskrivning tas fram.

Utökat planområde

Länsstyrelsen ser positivt på att trädallén skyddas så långt som möjligt från att påverkas negativt. Däremot upplyser länsstyrelsen att det kan krävas tillstånd enligt kulturmiljölagen (KML) att ta i anspråk en markyta om den är registrerad som begravningsplats.

Länsstyrelsens samrådsyttrande har bilagts.

Kommentar:

Planhandlingarna kompletteras, enligt önskemål från Kretslopp och vatten, med information om att de ska kontaktas innan marklov eller bygglov beviljas för att inte riskera påverkan på riksintresset.

Planbeskrivningen kompletteras med en redogörelse om grundvattenförekomsten samt hur kommunen avser att undvika påverkan på den.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att det inte är nödvändigt att förse plankartan med bestämmelser för att säkerställa en god skyfallshantering. Marken ägs av kommunen, således kan kommunen säkerställa att befintlig höjdsättning av marken bibehålls. Vad gäller dagvattenhantering bedömer stadsbyggnadskontoret även här att det inte är nödvändigt att förse plankartan med ytterligare bestämmelser. De åtgärder som föreslås i dagvatten- och skyfallsutredningen är möjliga att genomföra och en reglering i plankartan riskerar att låsa in andra åtgärder. Planbeskrivningen kompletteras med information från dagvatten- och skyfallsutredningen.

Plankartan har kompletterats med en administrativ bestämmelse: ”a1, startbesked får inte ges för ändrad markanvändning förrän markens lämplighet för bebyggelse

säkerställts genom sanering av förorenad mark. Marken ska klara gällande krav för aktuell markanvändning”. Kompletterande provtagning kommer att utföras av lokalförvaltningen i samband med planens genomförande. Dialog har förts med lokalförvaltningen, miljöförvaltningen och fastighetskontoret.

Enligt den geotekniska utredningen ska den nordvästra delen av planområdet inte belastas utan att geotekniska åtgärder utförs. Stadsbyggnadskontoret bedömer att aktuellt område kan förses med komplementbyggnader under förutsättning att markens stabilitet bedöms som tillfredsställande. Plankartan förses med bestämmelsen ”n₂, vid byggnation ska all påförd last kompenseras med hänsyn till markens stabilitet, om inte geoteknisk utredning kan visa på tillfredsställande stabilitet för planerad last”. Plankartan är även försedd med bestämmelsen ”a₂, marklov krävs för alla marknivåförändringar med hänsyn till markens stabilitet” och ”n₂, markens stabilitet ska vara tillfredsställande utifrån gällande krav”.

Den geotekniska utredningen har reviderats inför granskning gällande bland annat risken för blocknedfall. Bedömningen är att inga åtgärder krävs för anläggningar söder om befintlig gångväg då marken utgörs av en planare yta nedanför berget, vilket gör att ingen risk för att block hamnar söder om gångvägen föreligger. Vidare kommer förskolegården omgärdas av ett stängsel.

Fastighetskontoret har samrått med länsstyrelsen och ingen ansökan för att ändra en kyrkotomt eller begravningsplats kommer att krävas.

Övriga synpunkter noteras.

13. Lantmäteriet

Plankarta

Bestämmelsen, ”a₁, fastighetsindelning fastställd 1938 som tomtindelning akt 1480K-III-2795, upphävs i sin helhet” kan tas bort då fastighetsindelnde bestämmelser upphör inom området för den nya detaljplanen.

Lantmäteriet hänvisar till att om kommunen vill upphäva de fastighetsindelnde bestämmelserna för fastigheten Gamlestaden 40:1 behöver hela fastigheten ingå i planområdet. Alternativt kan upphävandet göras separat i en annan plan.

Lantmäteriet anser att formuleringen under upplysningar om träd på allmän plats är otydlig. Det borde framgå tydligare att det är allmän plats utanför detaljplanen som avses.

Planbeskrivning

Informationen om att det inte finns någon gällande fastighetsplan kan tas bort då en tomtindelning, akt 1480K-III-2795, gäller för planområdet (s. 8).

Informationen om att tomtindelningen upphör att gälla i sin helhet och att en planbestämmelse om upphävande av tomtindelning är införd i plankartan är felaktig. För att tomtindelningen ska upphöra i sin helhet hade hela det område som omfattas av tomtindelningen behövt vara med i planen. Det behövs inte heller

någon planbestämmelse om detta, då tomtindelningen upphör att gälla till följd av att en ny detaljplan tas fram (s. 22).

Informationen om att eventuell ledningsrätt ska omprövas att gälla ledningens nya läge till följd av exploateringen är felaktig då det inte finns någon ledningsrätt idag (s. 23).

Kommentar:

För att säkerställa att gällande fastighetsindelningsbestämmelser upphävs i sin helhet har planhandlingarna kompletterats med en detaljplaneändring med syfte att upphäva tomtindelningen.

Förslag till justeringar beaktas.

14. Räddningstjänsten storgöteborg

Har inget att erinra emot planen.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

15. SGI (Statens geologiska institut)

Som underlag till SGI:s granskning saknas Markteknisk undersökningsrapport (MUR). Markteknisk undersökningsrapport inklusive bilagor ska bifogas i samband med granskning av granskningshandlingarna.

Resultatet från mätningen av dimensionerade grundvattennivåer avviker kraftigt från tidigare observationer av fria vattenytor i provtagningshål samt resultat från CPT-sondering i leran. SGI rekommenderar att porttrycksmätning utförs på olika djup och att dessa mätningar kalibreras mot långtidsmätningar i SGU:s grundvattennät.

SGI bedömer att det finns en risk att den kritiska glidytan inte fångats in. Detta blir extra aktuellt då det inte finns några marginaler i beräknade säkerhetsfaktorer, mellan 1,10 - 1,14 för planerade förhållanden, med gränsvärdet $FEN > 1,1$.

Ovanstående bör ses över till granskningshandlingen. Då marginalerna för FEN är små bör även hög upplösning för sökområdena (grid+radius) tillämpas.

Plankartan bör förses med en planbestämmelse om att belastningsbegränsningarna är 10 kPa för den nordvästra delen av planområdet.

Enligt PM Geoteknik behövs förstärkning i bergslänten norr om planområdet för att minska risken för blocknedfall. SGI påpekar att området ligger utanför planområdet och de åtgärder som krävs behöver säkerställas på ett godtagbart sätt.

Kommentar:

Den geotekniska utredningen kompletteras och en MUR bifogas till granskningshandlingarna.

Se svar gällande belastningsbegränsningar av den nordvästra delen av planområdet samt förstärkning i bergslänten norr om planområdet under stadsbyggnadskontorets kommentar på yttrande från länsstyrelsen.

Sakägare

Sakägare i form av bolag, myndigheter, föreningar etc. har namngivits. Personnamn har inte skrivits ut, utan skrivs som "fastighetsägare" för att möjliggöra att utlåntagandet publiceras på kommunens hemsida. Uppgifter om personnamn som är kopplade till yttrandena finns på Stadsbyggnadskontoret.

16. Svenska kyrkan

Parkering

Korttidsparkeringen vid Varnhemsgatan får inte förhindra trafikflödet vid extremsituationer som kan uppstå vid stora högtider eller enstaka stora begravningar. Även grävare använder utfarten ibland, och deras framkomlighet får inte begränsas av biltrafik.

Idag finns inga planer på att öppna grindarna mot Varnhemsgatan för biltrafik, men Svenska kyrkan flaggar för att nya behov kan uppstå i samband med att kyrkogården växer och trafiken genom allén ökar.

Att kyrkogårdsbesökare använder förskolans parkering behöver regleras med skyltning om det uppstår ett problem.

Svenska kyrkan flaggar för att fler barn på förskolan ökar risken för att trafiken genom kyrkogården ökar på kyrkogårdssidan av grinden.

Kulturmiljö

Varnhemsgatan är den ursprungliga entrén in mot kyrkogården. Det är därför viktigt att lindallén återställs och angöring med vändplats sker med respekt för kyrkogårdens kulturhistoria värden.

Järnstaket som avgränsar kyrkogården behöver bevaras med en respektfull buffert för att de med gravplats närmast staketet ska ha ro för sorg och kontemplation. För att staketet ska ha den effekt som eftersträvas bör byggnader inte få uppföras närmre än vad förskolan ligger idag.

Svenska kyrkan önskar en neutral och harmonisk arkitektur mot kyrkogården.

Buller

Svenska kyrkan informerar om att skötsel av gravar, gräsmattor och buskage ger ifrån sig ett monotont brummande, vilket kan uppfattas som störande för förskolan.

Utökat planområde

Svenska kyrkan informerar om att Kvibergs kyrkogård är skyddad enligt kulturmiljölagen (KML). Det innebär att den ska vårdas och underhållas så att dess kulturhistoriska värde inte minskas eller dess karaktär förvanskas.

På den nu aktuella delen av Kvibergs kyrkogård nyanlades 2018 ett muslimskt gravfält. Det finns nya ledningar för ytdränering, dagvattenledning, infiltrationsbädd, nedstigningsbrunn och en avloppsledning. Garantitiden för hela utbyggnadsområdet löper fram till 2023-11-21 och det är under denna tid inte

lämpligt att göra förändringar som kan påverka anläggningen. Eventuella framtida förändringar får inte försämra dränering, infiltration eller förändringar på grundvattennivåer då det påverkan möjligheten att bedriva verksamheter och kan innebära ytterligare krav från miljöförvaltningen.

Svenska kyrkan har inga uppgifter om murens ålder, men informerar om att entrén är den enda gamla huvudentrén till kyrkogården, anlagd 1935. Förändringar på muren behöver ta hänsyn till det. För att bevara den ursprungliga entrén bör murens riktning behållas just kring entréläget för att efter några meter kunna ändra riktning.

Det behöver säkerställas att förvaltningen i framtiden kan tvätta, måla och renovera muren. Av den anledningen bör prickmarken förlängas så den löper längs med hela fastighetsgränsen.

I planhandlingarna anges att det inte finns några planer på att ytan i framtiden ska nyttjas som begravningsplats. Svenska kyrkan hänvisar till att berört område har varit uppe för diskussion för framtida gravfält. En lokaliseringsstudie ihop med kommunen pågår för att klara kommande markförsörjning. Tills att ny mark är avsatt för begravningsändamål behöver förvaltningen bevaka att de markområden som man idag förvaltar är disponibla som begravningsmark.

Svenska kyrkan framför att allén har ett lagskydd samt att även Kvibergs kyrkogård har ett lagskydd och föreslår att utvidgningen av planen görs åt ett annat håll.

Svenska kyrkan kommer inte stå för eventuella kostnader som kan uppstå i samband med genomförandet av planen.

Kommentar:

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkterna. Den buffert som föreslås mot kyrkogården bedöms som tillräcklig för att förskolebyggnaden ska kunna förvaltas. Planbeskrivningen kompletteras med information att förskolan blir ett fondmotiv mot kyrkogården och att det är viktigt att beakta vid utformningen.

Yttrandet har sänts till fastighetskontoret, fastighetsägaren och berörda konsulter för beaktande vid projektering och genomförande.

Fastighetskontoret har samrått med länsstyrelsen och en ansökan om att ändra en kyrkotomt eller begravningsplats kommer inte att krävas. Bedömningen är att ytan som tas i anspråk inte kommer innebära att begravningsplatsens kulturhistoriska värde kommer att minska eller förvanskas.

Muren och dess funktioner kommer flyttas, således kommer inte dränering, infiltration eller grundvattennivåer påverkas. Åtgärden bekostas av fastighetskontoret.

Planhandlingarna kompletteras genom att ytan som tas i anspråk anpassas så att murens riktning kring entréläget bevaras 3 meter innan den ändrar riktning.

Plankartan kompletteras med en placeringsbestämmelse att komplementbyggnader ska placeras minst 1 meter från fastighetsgränsen.

Vid dialog med Svenska kyrkan gjordes bedömningen att ytan som tas i anspråk inte kommer nyttjas som begravningsplats i framtiden.

En utökning i ett annat läge har studerats i planarbetet. Planen innebär redan att förskoletomten utökas fram till en befintlig vandringsled, vidare kommer en del av intilliggande skolgård tas i anspråk. En utökning mot Gamlestadsvallen bedöms inte som möjlig.

Åsa Lindborg
Planchef

My Andreasson
Planarkitekt

Karin Fäldner
Projektledare

Bilagor

- ***Lista över samrådsrets***
- ***Länsstyrelsens yttrande med dess bilagor***

Lista över samrådsrets

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

Fastighetskontorets tillgänglighetsavdelning
Fastighetskontoret
Förskoleförvaltningen
Grundskoleförvaltningen
Göteborg Energi AB (Fjärrvärme)
Göteborg Energi Gasnät AB
Göteborg Energi GothNet AB
Göteborg Energi Nät AB
Idrotts- och föreningsförvaltningen
Kretslopp och Vatten
Kulturförvaltningen
Lokalförvaltningen
Miljöförvaltningen
Park- och naturförvaltningen
Räddningstjänsten Storgöteborg
Stadsledningskontoret
Stadsområde Nordöst
Trafikkontoret

Sakägare

Utsänt enligt fastighetsförteckning

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

Lantmäterimyndigheten

Länsstyrelsen

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

Hyresgästföreningen Region V Sverige

Övriga

Göteborgs Begravningssamfällighet

Naturskyddsföreningen i Gbg

Kyrkogårdsförvaltningen i Göteborg

Länsstyrelsens yttrande

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Samrådsyttrande

1 (6)

Datum

2021-10-19

Ärendebeteckning

402-40124-2021

Göteborgs kommun

sbk@stadsbyggnad.goteborg.se

Förslag till detaljplan för Förskola vid Varnhemsgatan inom stadsdelen Gamlestaden i Göteborgs kommun, Västra Götalands län

Handlingar daterade 2021-08-24 för samråd enligt 5 kap 11 och [11 a §§](#) plan- och bygglagen (PBL 2010:900), utökat förfarande.

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen lämnar följande bedömning enligt 5 kap 14 § plan- och bygglagen (PBL 2010:900).

Planen syftar till att utveckla pågående förskoleverksamhet inom området. Länsstyrelsen anser att planen på flera sätt uppfyller målet om god samhällsplanering både vad gäller närhet till kollektivtrafik, god tillgång till barnomsorg, förskoleverksamhet med närhet till grönområden och en förbättrad trafiksäkerhet för framförallt oskyddade gående och cyklister.

Vid beredning av ärendet har dock Länsstyrelsen noterat ett flertal punkter både som berör ingripandegrunder samt råd som kommunen behöver ta med sig i det fortsatta planarbetet. De synpunkter som lyfts under prövningsgrunder måste åtgärdas för att planerad markanvändning kan bedömas som lämplig. Under råd finns synpunkter på planens som kan innebära en förbättrad anpassning av planen samt för att uppfylla lagkraven.

Synpunkter på sådant som kan aktualisera prövning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att planen behöver bearbetas vad gäller frågor som berör hälsa och säkerhet, miljökvalitetsnormer samt riksintresse enligt vad som anges nedan för att ett antagande inte ska prövas av Länsstyrelsen.

Motiv för bedömningen

Prövningsgrunder redovisar Länsstyrelsens synpunkter vilka ska uppfyllas för att det antagna planförslaget inte ska riskera överprövning. Råd och synpunkter handlar om anvisningar för att planförslaget ska uppfylla lagstiftningens krav.

Prövningsgrunder enligt PBL 11 kap. 10§

Enligt 11 kap. 10 § ska Länsstyrelsen överpröva kommunens antagandebeslut av en plan eller områdesbestämmelser om dessa kan antas strida mot någon av de fem prövningsgrunderna.

Länsstyrelsen befarar inte att planförslaget kommer i konflikt med Mellankommunal samordning eller strandskyddslagstiftningen.

Planen behöver dock bearbetas vad gäller hantering av riksintressen, miljökvalitetsnormer samt frågor kopplat till hälsa och säkerhet i det fortsatta planarbetet.

Riksintresse

Påverkan på vattenförsörjningen

I området för den aktuella planen förekommer ett riksintresseområde för dricksvattenförsörjning, *Göteborgs Stads dricksvattenanläggningar*. Riksintresset ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av dricksvattenanläggningarna (3:8 § MB).

Kommunen behöver inför granskning redogöra för riksintresset, eventuell påverkan orsakat av planens genomförande samt om det finns planerade åtgärder för att minimera påverkan. Till stöd för kommunens bedömning av påverkan på riksintresset behöver synpunkter från Kretslopp och vatten inhämtas.

Miljökvalitetsnormer (MKN)

Grundvattenförekomst

I det aktuella området finns en utpekad grundvattenförekomst, Gamlestaden, som är försedd med miljökvalitetsnormer. I dagsläget är förekomsten klassad som God status med hänseende på Kemisk samt Kvantitativ status. Grundvattenförekomsten bedöms dock vara i risk att inte uppnå god status 2027 till följd av diffusa källor från transport och infrastruktur.

Kommunen behöver i det fortsatta planarbetet komplettera planbeskrivningen med en redogörelse av grundvattenförekomsten samt för hur kommunen avser att undvika påverkan på den. Länsstyrelsen vill poängtera att även om grundvattnet i området idag inte nyttjas som dricksvattentäkt, så kan ett framtida uttag inte uteslutas.

Hälsa och säkerhet

Skyfall

Kommunen har tagit fram en dagvatten- och skyfallsutredning som konstaterar att det är viktigt att inte ändra höjdsättningen runt förskolan för att vatten även i fortsättningen ska rinna mot fotbollsplanen på byggnadens västra sida och mot parkeringsplats och dike på byggnadens östra sida. Slutsatserna från dagvatten- och skyfallsutredningen finns inarbetade i planbeskrivningen. Kommunen behöver även säkerställa i plankartan att de nödvändiga förutsättningar som krävs för att hantera ett skyfall behålls.

Markföroreningar

Planen saknar en riskbedömning över påträffade föroreningar i förhållande till planerad markanvändning. Det behöver kommunen komplettera till granskning. Utifrån resultatet i riskbedömningen ska eventuella förslag till åtgärder beskrivas och nödvändiga åtgärder ska ha säkerställts på ett plantekniskt godtagbart sätt. Det måste framgå av planen att sanering av förorenad mark alltid ska stämmas av med miljöförvaltningen i Göteborg, som är tillsynsmyndighet.

Geotekniska risker - totalstabiliteten för planområdet

Kommunen har genomfört en geoteknisk undersökning av området. Marken består av relativt djupa lerlager med inslag av kvicklera. Stabiliteten bedöms som tillfredställande för nuvarande markanvändning. För planerad byggnation så är stabiliteten tillfredställande **med undantag** för den nordvästra delen av planområdet. Här krävs markrestriktioner för att tillkommande belastningar inte ska påverka stabiliteten. Länsstyrelsen kan inte se att detta är säkerställt på ett acceptabelt sätt i plankartan. Området är reglerat med plusmark vilket medger komplementbyggnader. Kommunen behöver till granskningen säkerställa i plankartan att marken för den berörda delen ej kan belastas mer än tillåtet.

Geotekniska risker - bergsras och blocknedfall

Direkt norr om plangränsen finns berg i dagen med varierande nivåskillnader. I utredningen konstateras att det finns sprickbildning och bergsblock som föranleder att säkerhetshöjande åtgärder måste genomföras. Eftersom risken finns utanför plangräns kan åtgärder inte säkerställas i plankartan. Men eftersom eventuella blocknedfall kan hamna inom planområdet behöver nödvändiga åtgärder säkerställas för att planen ska anses lämplig för avsedd markanvändning. Kommunen behöver i planbeskrivningen redovisa genomförandet av nödvändiga åtgärder samt hur de avser att säkerställa att dessa blir utförda.

Geotekniska risker – utredningar

Statens geotekniska institut har i sitt yttrande (se bifogat yttrande) tagit upp ett flertal punkter som kommunen behöver hantera i den fortsatta planprocessen vad gäller utredningsmaterial. Bland annat tar SGI upp att beräkningar av den kritisk glidyta inte är fullständiga, att porttrycksmätningarna behöver ta hänsyn till vattenförande sandskikt samt att delar av utredningsmaterialet (MUR) saknats i samrådsunderlaget. Länsstyrelsen delar SGIs synpunkter. Kommunen behöver inför granskning av planen komplettera utredningsmaterialet. Framkommer nya förutsättningar för planens genomförande behöver detta redovisas i planbeskrivningen. Eventuella tillkommande åtgärder med anledning av revidering av utredningarna behöver säkerställas i plankartan.

Råd enligt PBL och MB

Enligt 5 kap 14 § PBL är en av Länsstyrelsens uppgifter under samrådet att särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kapitlet PBL och bestämmelserna i lagen i övrigt om det behövs från allmän synpunkt, (utökat, efter 1 januari 2015).

Naturmiljö

Länsstyrelsen noterar att vissa värdefulla träd genom skyddsåtgärder och anpassningar kan sparas vilket är positivt. Ett antal träd i allén behöver tas ner i samband med genomförandet av planen, vilket kommunen avser söka dispens för. Länsstyrelsen vill påminna kommunen om att i tidigt skede utreda möjligheterna för en så bra kompensationsplanering som möjligt.

Vatten

Dagvatten

I Dagvatten- och skyfallsutredningen beskriver kommunen att beräkningar visar att föroreningshalten och mängden dagvatten ökar efter exploatering, men att man med föreslagen rening och fördröjning beräknar att uppnå målvärden satta av Göteborgs stad.

Dagvattenanläggning som föreslås i utredningen är ett makadamdike inom planområdet samt en torrdamm med förmåga att fördröja 23 m³ utanför planområdet på allmän platsmark. Länsstyrelsen gör bedömningen att föreslagna åtgärder är tillräckliga för att hantera förändrade kvalitéer och kvantiteter av dagvatten från planområdet. Men vill dock betona att det är angeläget att kommunen vidtar de åtgärder som föreslås i dagvattenutredningen för att uppnå en hållbar dagvattenhantering. Länsstyrelsen anser att mark avsedd för dagvattenhantering inom planområdet bör reserveras i plankartan.

Koppling till miljömålen

Länsstyrelsen anser att den fysiska planeringen utgör ett viktigt verktyg för att uppnå miljömålen. PBL (2010:900) är direkt knuten till miljöbalken, enligt dess 2 kap 2 §. Miljömålen ska enligt miljöbalkspropositionen (1997/98:45) vara vägledande vid tillämpningen av miljöbalken.

En översiktlig redovisning av miljömål på olika nivåer, det nuvarande miljötillståndet och planinnehålllets förhållande till detta beskrivs, vilket gör det möjligt att bedöma föreslagna åtgärder från miljösynpunkt.

Synpunkter enligt annan lagstiftning

Bortledning av grundvatten

Vid anläggande av byggnader med djup grundläggning, till exempel källare, kan bortledning av grundvatten under anläggningsskedet och/eller driftskedet bli aktuellt. Länsstyrelsen upplyser om att åtgärder som kan innebära bortledning av grundvatten innebär en vattenverksamhet som regleras i 11 kap Miljöbalken.

Bortledning av grundvatten är tillståndspliktig om det inte är uppenbart att vare sig allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena. I det fall åtgärden bedöms vara tillståndspliktig ska samråd utföras i tidigt skede med Länsstyrelsens vattenvårdsavdelning. Det är verksamhetsutövarens ansvar att göra denna bedömning.

Behovsbedömning

Kommunen bedömer att förslaget inte innebär betydande påverkan på miljön. Länsstyrelsen delar kommunens åsikt, således behöver inte en miljökonsekvensbeskrivning tas fram.

De som medverkat i beslutet

Företrädare för Naturavdelningen, Enheten för samhällsskydd och beredskap, Miljöskyddsavdelningen samt Vattenavdelningen har bidragit till beredningen av detta yttrande. Beslutet har fattats av planhandläggare Maria Freiholtz.

Maria Freiholtz

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilaga för kännedom:

Kopia av yttrande till Länsstyrelsen från Statens geotekniska institut,
daterat 2021-10-19

Kopia till:

Statens geotekniska institut

Naturavdelningen / Martin Goblirsch
Enheten för samhällsskydd och beredskap / Karin af Geijerstam
Miljöskyddsavdelningen / Robert Ernstsson
Vattenavdelningen / Stina Schött
Funktionschef Plan och bygg / Nina Kiani Janson

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (2)

Datum
2022-06-29

Ärendebeteckning
402-25438-2022

Göteborgs kommun
sbk@stadsbyggnad.goteborg.se
Ert dnr: dnr 0605/18

Förslag till utökning av planområdet- Detaljplan för förskolan vid Varnhemsgatan samt ändring av ändring av detaljplan för delar av stadsdelarna Gamlestaden och Kviberg, Göteborg stad, Västra Götalands län

Detaljplanehandlingar daterade 2021-08-24 för samråd enligt 5 kap 11 a §§ plan- och bygglagen (PBL 2010:900), utökat förfarande.

Handlingar berörande aktuella samrådet är daterad 15 juni 2022

Beskrivning av ärendet

Staden önskar att utöka planområdet för att möjliggöra ett bättre entréområde med bättre placering av vändytan och ett större avstånd från trädallén. Därmed minska risken för påverkan på trädallén.

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen ser det positivt att trädallén skyddas så långt som möjligt från att påverkas negativt. Däremot upplyser länsstyrelsen att det kan krävas tillstånd enligt kulturmiljölagen (KML) att ta i anspråk en markyta om den är registrerad som begravningsplats.

För övrigt har länsstyrelsen inget att erinra om det föreslagna utökning av planområdet.

Motivering till beslutet

Samråd om detaljplanen för förskolan vid Varnhemsgatan i Gamlestaden genomfördes tidigare under september-oktober 2021. Länsstyrelsen har fått lämna ett yttrande (dt. 19 oktober 2021, dnr. 402-40124-202) som fortsätter att gälla i sin helhet.

Det framgår av aktuella förslaget att den utökade delen förses med samma planbestämmelser.

Länsstyrelsen förutsätter att kommunen löser frågan om behovet av tillstånd enligt KML inför fortsatta planarbete

Länsstyrelsen har inga ytterligare synpunkter berörande det utökade planområdet.

Beslutande

Beslutet har fattats av handläggare Nirmala Blom-Adapa.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

Länsstyrelsen/ kulturmiljöenheten

Information

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon 010-224 40 00 eller via e-post vastragotaland@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 25438-2022 i ämnesraden för e-post.